

/ В. Г. Алькема, Н. М. Літвін, О. С. Кириченко. – К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2015. – 320 с.

4. *Андрійчук В. Г.* Економічна безпека України : стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення / В. Г. Андрійчук // Економічна безпека України та виклики сьогодення. Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції 28 травня 2010 р. – Ч. 1. – К. : УДУФМТ, 2010. – С. 14-18.

5. *Андрощук Г. О.* Інноваційна діяльність в Україні : економічний механізм стимулювання / Г. О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 12. – С. 23-28.

6. *Борисенко З. М.* Основи конкурентної політики : [підручник] / З.М. Борисенко. – К. : Таксон, 2004. – 704 с.

7. *Вигівська Ю. І.* Теоретико-методологічні засади інноваційної модернізації національної економіки. Наукова доповідь / під ред. д.е.н., проф. О. А. Кириченка. – Університет економіки та права «КРОК», 2010. – 88 с.

8. *Гайдуцький А. П.* Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектору економіки України. – К. : Нора-друк, 2004. – 264 с.

9. *Гальчинський А.* Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Львовичкін // Економіка України. – 2004. – № 6. – С. 4-10.

10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств // Проблематика 2015 р. : інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери економіки : матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25-28 травня 2015 р). – Львів : ЛНАУ, 2015. – 285 с.

12. *Косенко А. В.* Інноваційно-інвестиційна складова формування конкурентоспроможності національної економіки / А. В. Косенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/apdu/2010_1/doc/3/12.pdf

13. *Кириленко В. І.* Інвестиційна складова економічної безпеки. Монографія. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.

14. *Панченко І.* Ключові проблеми інноваційного розвитку України та методи їх вирішення / І. Панченко // Тези інтернет-конференції. – 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stelmaschuk.info>

15. *Плаксин В. И.* Основы системы инновационной деятельности предприятия : монография / В. И. Плаксин, О. В. Горбачева. – Симферополь : ДиАйПи, 2009. – 333 с.

16. Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні / Інноваційна політика : європейський досвід і рекомендації для України (том 3). – К., 2015.

17. *Соловйов В. П.* Конкуренція в умовах інноваційної моделі розвитку економіки / За наук. ред. докт. екон. наук Б.А. Маліцко. – К. : Фенікс, 2006. – 165 с.

УДК 658.14

О.О. Наумова

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри маркетингу та поведінкової економіки,
Університет економіки та права «КРОК»*

Управління грошовими потоками підприємства

У статті узагальнено теоретичні підходи до дослідження управління грошовими потоками підприємства, висвітлено особливості здійснення етапів управління цими потоками, наведено систему показників ефективності управління ними.

Ключові слова: управління, кошти, грошові потоки підприємства.

Е.А. Наумова
кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу і поведенчеської економіки,
Університет економіки і права «КРОК»

Управление денежными потоками предприятия

В статье обобщены теоретические подходы к исследованию управления денежными потоками предприятия и освещены особенности осуществления этапов управления этими потоками, приведена система показателей эффективности управления ими.

Ключевые слова: управление, денежные средства, денежные потоки предприятия.

О.О. Naumova
*Ph.D. in Economics, Associate Professor of Marketing
and Behavioral Economics Department,
«KROK» University*

The enterprise's cash flow management

The article summarizes the theoretical approaches to the research of the enterprise's cash flow management, the peculiarities of the implementation of stages of cash flow management were highlighted, the system of enterprise's cash flow efficiency indicators were shown.

Keywords: management, cash assets, the enterprise's cash flow.

Постановка проблеми

Світова фінансово-економічна криза формує нові виклики перед підприємствами, спонукає вдосконалення технологій менеджменту, змушує спрямовувати грошові потоки у більш ефективні напрями діяльності.

Для здійснення господарської діяльності підприємство завжди має потребу у коштах. Під час фінансування ресурсів для ведення діяльності (наприклад, закупівля сировини, матеріалів, оплата праці, придбання основних засобів), сплати податків, зборів, внесків відбувається вибуття коштів, а під час виконання грошових зобов'язань контрагентом (наприклад, оплата замовлень, інвестування) – надходження коштів на рахунки підприємства. Обидва процеси утворюють рух грошових потоків підприємства. Кількість коштів і динаміка руху грошових потоків характеризують міру платоспроможності підприємства, яка потребує постійного пильного нагляду керівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Еволюції підходів до дослідження сутності грошових потоків присвячено праці вчених О. Бородіна [3], І.В. Ішиної [3], Н. Наточєєвої [3], А. Сорочайкіна [3]; аналіз етапів управління грошовими потоками підприємства у своїх працях висвітлили Д. Аллен [7], Т. Воронченко [4], І. Панюкова [5], А. Харсєєва [6]; у працях І. Бланка [2] зосереджено увагу на впливі управління грошовими потоками на фінансові результати діяльності підприємства. У науковому дослідженні С. Антіпіна [1] запропоновано систему показників ефективності управління грошовими потоками підприємства.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Проведений нами аналіз наукових праць показав, що науковцями в недостатній мірі приділено увагу комплексному підходу до вирішення проблем управління грошовими потоками підприємства, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження, а відтак зумовило вибір нами аналізу науково-практичних аспектів реалізації управління грошовими потоками підприємства.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розроблення методичних положень аналізу етапів управління грошовими потоками підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оптимальне управління грошовими потоками забезпечує збалансованість фінансово-господарської діяльності підприємства, що безпосередньо впливає на досягнення економічної мети діяльності підприємства. Тому при проведенні аналізу грошових потоків важливим є врахування їх генерування всіма суб'єктами, з якими взаємодіє підприємство.

Дослідник Д. Аллен [7] вважає, що аналіз грошових потоків повинен проводитися з урахуванням фінансового та господарського аспектів. Із фінансової точки зору підприємство взаємодіє з такими стейкхолдерами, що генерують грошові потоки, як:

1) кредитори – надають підприємству кредити і одержують винагороду у вигляді відсотків за користування кредитними коштами;

2) власники – надають підприємству капітал і отримують винагороду у вигляді дивідендів;

3) державна фіскальна служба – стягує податки, збори, внески та інші платежі.

З точки зору господарського аспекту грошові потоки підприємства генеруються в результаті взаємодії з такими учасниками, як [7]:

1) замовники – сплачують підприємству кошти за товари, роботи, послуги;

2) постачальники – отримують від підприємства кошти за поставлені товари, роботи, послуги;

3) державна фіскальна служба – отримує від підприємства сплату податкових зобов'язань з податку на додану вартість у разі перевищень їх суми над податковим кредитом;

4) працівники – отримують від підприємства заробітну плату та інші платежі, пов'язані з виконанням ними трудових обов'язків.

Відсутність руху фінансових ресурсів у вигляді коштів пов'язане з певними втратами підприємства. Умовно їх величину можна оцінити розміром упущеної вигоди від участі в певному доступному інвестиційному проекті. Так, Т. Воронченко [4] вказує, що керівництво підприємства повинно враховувати дві взаємовиключні обставини – підтримання поточної платоспроможності підприємства й одержання додаткового прибутку від інвестування вільних коштів. Одним із основних завдань управління грошовими потоками підприємства є оптимізація їх середнього поточного залишку [4, с. 46].

Управління грошовими потоками підприємства покликано виконувати такі завдання, як: визначення оптимального обсягу коштів на певну дату, аналіз структури джерел коштів та їх співвідношення, аналіз платоспроможності підприємства, інвестування коштів і їх запозичення у коротко- та довгострокових періодах тощо.

Учений І. Бланк стверджує, що управління грошовими потоками сприяє [2]:

- 1) формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для здійснення фінансових інвестицій, що є джерелом прибутку;
- 2) забезпеченню фінансової збалансованості підприємства в процесі його стратегічного розвитку;
- 3) підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства;
- 4) оптимізації потреб підприємства в позиковому капіталі;
- 5) прискоренню оборотності капіталу підприємства;
- 6) зниженню міри ризику неплатоспроможності підприємства;
- 7) одержанню додаткового прибутку, що генерується безпосередньо грошовими активами підприємства.

Узагальнення поглядів на дослідження аналізу грошових потоків підприємства в науковій літературі дає змогу виокремити їх у дві групи підходів:

- 1) статичний підхід – проведення аналізу збалансованості коштів підприємства в певний момент часу;
- 2) динамічний підхід – проведення аналізу динаміки грошових потоків підприємства за визначений період часу.

Учені О. Бородін [3], І. Ішина [3], Н. Наточєєва [3], А. Сорочайкін [3] запропонували систематизацію відмінних рис між статичним і динамічним підходами до дослідження грошових потоків підприємства, які викладено в таблиці. Застосування даних методичних положень дає змогу втілювати на практиці ефективніше прогнозування, планування, організацію та контроль за грошовими потоками підприємства, своєчасно реагувати на виклики навколишнього середовища.

Таблиця

Характеристики підходів до дослідження грошових потоків підприємства

Критерій дослідження грошових потоків підприємства	Статичний підхід	Динамічний підхід
Об'єкт дослідження	Статична величина запасу коштів підприємства	Рух, зміна коштів підприємства за визначений інтервал часу (грошовий потік)
Час аналізу	Станом на звітну дату	Часовий інтервал
Методологічна основа дослідження	Опис показників стану коштів на звітну дату	Опис функціонування підприємства в динаміці з урахуванням сукупності факторів, які чинять вплив на рух і трансформацію коштів
Інформаційна база дослідження	Фінансова і статистична звітність, що відображає поточні показники господарської діяльності підприємства (наприклад, баланс, звіт про прибутки і збитки тощо)	Специфічна звітна документація, що відображає рух коштів підприємства (наприклад, звіт про рух коштів)
Результат проведеного дослідження	Оцінка фінансового стану підприємства на звітну дату	Оцінка фінансового стану та аналіз причин

Джерело: складено за даними [3, с. 128]

Управління грошовими потоками підприємства зводиться до таких основних етапів, як [3; 4; 5]:

- 1) планування обсягу грошових потоків по їх окремих видах;
- 2) віднайдення рівноваги між обсягом надходжень витрат коштів;
- 3) визначення оптимального залишку коштів.

Планування обсягу грошових потоків вимагає від фінансового менеджера визначення майбутніх і поточних джерел коштів, їх розміру та строків надходження або вибуття, обґрунтування доцільності витрат за видами господарських операцій, прогнозування прострочення виконання грошових зобов'язань, розрахунку розміру майбутніх фінансових потреб підприємства.

Для реалізації функції планування на підприємстві доцільним є запровадження розробки не лише річного плану грошових потоків підприємства, а й більш детального короткострокового місячного плану, що сприятиме покращенню контролю за платіжною дисципліною. Короткостроковий план будується на даних, що охоплюють інформацію про залишки на рахунках та касі підприємства, відомості стану виконання договорів підприємства, актів взаєморозрахунків з контрагентами, оплати рахунків-фактури, придбання або постачання товарів (виконання робіт, надання послуг), документів з нарахування та виплати заробітної плати, нарахування та сплати податкових зобов'язань.

Віднайдення рівноваги між обсягом надходжень і витрат коштів зумовлено потребою досягнення балансу, що виникає внаслідок дефіциту або профіциту коштів підприємства та унеможливлення його неплатоспроможності. На цьому етапі здійснюється пошук резервів, які зменшать залежність підприємства від зовнішніх фінансових джерел. Дефіцит коштів проявляється в скороченні ліквідності та зростанні неплатоспроможності підприємства. Виправданим видається створення резервного фонду коштів на підприємстві для уникнення утворення їх дефіциту. В умовах банківської кризи, коли введення тимчасової адміністрації банку призводить до замороження поточних рахунків підприємства, що відображається на порушенні грошових зобов'язань перед контрагентами, економічно обґрунтованим є розподіл коштів підприємства між декількома поточними рахунками, відкритими у системоутворюючих банках України.

Для збалансування дефіцитних грошових потоків підприємства застосовують фінансові заходи, що прискорюють залучення коштів та уповільнюють грошові розрахунки з контрагентами. Серед таких заходів виділимо найбільш поширені:

1) укладання договорів відступлення прав вимоги за господарськими договорами, відповідно до яких за плату до нового кредитора переходить право грошової вимоги стягнення заборгованості за договором. У такий спосіб підприємство врегулює дебіторську заборгованість, що дає можливість швидко отримати частину боргу за простроченими зобов'язаннями контрагента;

2) повна передплата за товари (роботи, послуги) із наданням гнучких знижок;

3) скорочення строків товарних кредитів;

4) збільшення строків виконання зобов'язань перед контрагентом і збільшення тривалості позовної давності відповідно до ст. 259 Цивільного кодексу України;

5) придбання основних засобів за договорами лізингу тощо.

Профіцит коштів, у свою чергу, виникає через їх накопичення на рахунках. Профіцит коштів здатний спричинити зниження оборотності капіталу, рентабельності активів унаслідок неефективного використання коштів, інфляційних втрат та упущеної вигоди від незадіяних у короткострокових вкладеннях коштів, розміщених на залишках рахунків підприємства.

Дослідник І. Панюкова [5] рекомендує врівноваження дефіцитного грошового потоку підприємства кількома способами, насамперед: залученням додаткового власного або позикового капіталу, удосконаленням управління оборотними активами, позбавленням від непрофільних позаоборотних активів, скороченням інвестиційних програм підприємства, зниженням витрат підприємства, врегулю-

ванням дебіторської заборгованості. Профіцит коштів урівноважується за рахунок зростання інвестиційної активності підприємства, розширення або диверсифікації діяльності, оновлення основних засобів, придбання фінансових активів [5, с. 39].

Дещо іншого методичного підходу дотримується А. Харсєєва [6], яка пропонує методи оптимізації профіциту грошових потоків, які пов'язані в основному з активізацією інвестиційної діяльності підприємства, зокрема це: збільшення обсягу розширеного відтворення операційних позаоборотних активів, прискорення періоду розроблення реальних інвестиційних проектів та початку їх реалізації, активне формування портфеля фінансових інвестицій, дострокове погашення довгострокових кредитів [6, с. 331].

На етапі управління оптимальним залишком коштів підприємства головним завданням є визначення такого мінімального обсягу грошей, який є необхідним і достатнім для поточного виконання зобов'язань перед контрагентами та сплати податкових зобов'язань до державного і місцевих бюджетів, а також формування резерву коштів на непередбачувані витрати.

Насамкінець відзначимо, що управління грошовими потоками повинно базуватися на системі показників ефективності такого управління для оперативного прийняття рішень керівництвом підприємства.

Дослідник С. Антіпін рекомендує для оцінки ефективності управління грошовими потоками підприємства керуватися такою системою показників [1, с. 218]:

1) показники ефективності основної діяльності: рентабельність продажів, коефіцієнт оборотності активів;

2) показники, що відображають співвідношення фінансування господарської діяльності: коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт маневрування, коефіцієнт фінансового левериджу;

3) показники, що характеризують галузеву специфіку діяльності підприємства: тривалість фінансового та виробничо-технологічних циклів, обсяги та строки виплат контрагентам.

Застосування систематичного аналізу цих показників дає змогу фінансовим менеджерам оперативно приймати оптимальні управлінські рішення і не допускати погіршення стану діяльності підприємства.

Висновки

Підсумовуючи проведене нами узагальнення наукових теоретико-методичних положень, робимо наголос, що управління грошовими потоками підприємства безпосередньо впливає на розвиток і досягнення мети його діяльності. Зауважуємо, що в короткостроковій перспективі управління грошовими потоками позначається на платоспроможності підприємства, на швидкому пристосуванні до умов навколишнього середовища, а в довгостроковому періоді ефективно управління ними закладає основу для формування збільшення вартості активів підприємства.

Література

1. Антіпін С. Модели интегрального показателя оценки эффективности управления денежными потоками / С. Антіпін // Риск: ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2010. – № 3.2. – С. 215-219.

2. Бланк И. А. Управление денежными потоками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 736 с.

3. Бородин А. И. Эволюция подходов к определению денежных потоков предприятия / А. И. Бородин, И. В. Ишина, Н. Н. Наточеева, А. Н. Сорочайкин // Вестник самарского государственного университета. – 2013. – № 1(102). – С. 125-131

4. Воронченко Т. В. Прогнозирование и анализ движения денежных потоков / Т. В. Воронченко // Экономический анализ: теория и практика. – 2010. – № 4. – С. 46-51.

5. Панюкова И. В. Управление денежными потоками / И. В. Панюкова // Вестник Таганрогского института управления и экономики. – 2011. – № 1. – С. 38-41.

6. Харсеева А. В. Оптимизация денежных потоков как элемент управления устойчивостью финансового состояния организации / А. В. Харсеева // Теория и практика общественного развития. – 2011. – № 7. – С. 329-334.

7. Allen D. Strategic financial management: understanding cash flow / D. Allen [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cimaglobal.com/Thought-leadership/Newsletters/Insight-e-magazine/Insight-2012/Insight-January-2012/Strategic-financial-management-understanding-cash-flow/>

УДК 330.341.1

Г.М. Пазеева
старший викладач кафедри
економіки та менеджменту підприємства,
Університет економіки та права «КРОК»

Сутність і значення діагностики економічної безпеки в діяльності підприємств

У статті проведено теоретичне дослідження сучасного бачення сутності понять «економічна безпека» та «економічна безпека підприємства». Розглянуто теоретичні погляди щодо розуміння понять «діагностика» та «економічна діагностика підприємства», узагальнення та синтез яких дали змогу створити авторську абстракцію поняття «діагностика економічної безпеки в діяльності підприємства» та розкрити її сутність і значення для сучасної безпекології.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, економічна безпека підприємства, діагностика, економічна діагностика, діагностика економічної безпеки.

А.М. Пазеева
старший преподаватель кафедры
экономики и менеджмента предприятия,
Университет экономики и права «КРОК»

Сущность и значение диагностики экономической безопасности в деятельности предприятий

В статье проведено теоретическое исследование современного видения сущности понятий «экономическая безопасность» и «экономическая безопасность предприятия». Рассмотрены теоретические взгляды на понимание понятий «диагностика» и «экономическая диагностика предприятия», обобщение и синтез которых позволили создать авторскую абстракцию понятия «диагностика экономической безопасности в деятельности предприятия», раскрыть ее сущность и значение для современной безопасологии.

Ключевые слова: предприятие, экономическая безопасность, экономическая безопасность предприятия, диагностика, экономическая диагностика, диагностика экономической безопасности.